

บทคัดย่อ

ท้าวไร้ไห้พระ 9 วัด และการก่อตัวของสูตรมหามงคลในสังคมบริโภคนิยม

การทำบุญไห้พระ 9 วัด เป็นคติการทำบุญของชาวไทยพุทธที่พัฒนาขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจราวปลายทศวรรษที่ 2530 ในมุมมองการทำบุญไห้พระ 9 วัด ถือเป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้คนกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติดังกล่าว ขณะเดียวกันในอีกมุมมองหนึ่ง การทำบุญไห้พระ 9 วัด ก็สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการทำบุญและการแสวงบุญของสังคมไทยที่ปฏิบัติมานับแต่อดีต

Abstract

The 9 Wats Worship Tours and the Emergence of Auspicious Idea in Consumeristic Society

The worship of 9 temples is belief of Thai Buddhist, developed during the economic crisis in the late 1990. On the one hand, this belief is psychological function for many people suffered from this crisis. On the other hand, this belief reflects the values of "Boon" and pilgrimage of Thai society, practiced for a long time.

ท้าวไร้พระ 9 วัด และการก่อตัว ของสูตรมหามงคลในสังคมบริโภคนิยม

เอกรินทร์ พึ่งประชา*

การทำบุญและการบริจาคทานด้วยการไหว้พระขอพรตามวัดวาอารามต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและยังเป็นการชำระจิตใจให้ผ่องแผ้วถือเป็นความเชื่อของคนไทยมาแต่โบราณ หากทว่า ปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบันคือ การเกิดขึ้นของบริษัทท่องเที่ยวที่เกี่ยวจั้ดท้าวไร้พระตระเวนไหว้พระตามวัดวาอารามและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ทั่วเมืองไทยและเมืองนอกเป็นธุรกิจทำกำไรนั้นดูจะได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (กฤตภูมิ 2547 : 29)

หากกล่าวเฉพาะเมืองไทย ชื่อโปรแกรมท่องเที่ยวที่ได้ยินจนคุ้นหูมากที่สุดเห็นจะเป็นท้าวไร้พระ 9 วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือไม่ก็ไหว้พระ 9 วัดในกรุงเทพฯ เป็นต้น โปรแกรมท่องเที่ยวดังกล่าวดูจะขายดิบขายดีเป็นเทน้ำเทท่า โดยเฉพาะในช่วงสิ้นปีเก่าและขึ้นปีใหม่ที่เชื่อกันว่าเป็นฤกษ์แห่งการเริ่มต้นอันดีจะมีโฆษณาขายกันหลายรูปแบบ ทั้งวิทยุ ขยายตรง ขยายออนไลน์ และขายผ่านร้านสะดวกซื้อที่มีสาขาทั่วประเทศ (เพ็งอ้ง)

กิจกรรมที่สำคัญของท้าวไร้ที่ว่ามีตั้งแต่การนำลูกท้าวไร้พระ บริจาคทานตามวัดต่างๆ กราบพระประธาน บูชาพระประจำวันเกิดหรือพระสำคัญ ฟังบรรยายโบราณสถานป้ดย์ พร้อมแทรกคำบอกเล่าถึงความขลังความศักดิ์สิทธิ์ และอื่นๆ อีกมากมาย หากทว่าสิ่งสำคัญสุดน่าจะอยู่ที่มีการสร้างจุดขายที่ไม่ค่อยแตกต่างกันคือ พยายามให้ความหมายของความศักดิ์สิทธิ์หรือคติการไหว้พระ 9 วัด ซึ่งเป็นตัวเลขมงคลที่หมายถึง ลาภ ยศ สรรเสริญ ความสำเร็จ และชัยชนะ (เพ็งอ้ง) เป็นต้น

* อาจารย์ประจำภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ทำไมถึงเกิดปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัดขึ้นมา และดูจะเป็นที่นิยมอย่างมากในรอบทศวรรษที่ผ่านมา นั้นหมายความว่า ต้องมีเหตุผลและเงื่อนไขบางประการซ่อนอยู่ แล้วเหตุผลที่ว่านี้คืออะไร ?

“บุญ” : นิยามและความหมาย

ก่อนที่จะไขปริศนาการทำบุญไหว้พระ 9 วัด ซึ่งในบทความนี้ขอเรียกสั้นๆ ว่า “ไหว้พระ 9 วัด” เราควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามและความหมายของคำว่า “บุญ” เสียก่อน

“บุญ” หรือการทำบุญในทัศนะของนักปราชญ์อย่าง ส. ศิวรักษ์ (2533 : 43) มองว่าเป็นสิ่งที่คู่กับสังคมไทยมาแต่เก่าก่อน และมักมุ่งการทำบุญไปที่วัดและพระสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อนาบุญ ไม่มีเนื้อนาบุญอื่นจะเทียบเคียง โดยคำว่า “วัด” จะรวมถึงเจดีย์ สถานและพุทธาวาส ส่วนคำว่า “พระ” จะจำกัดอยู่เพียงภิกษุหรือรวมสามเณรด้วย ว่ากันโดยหลักการของประเพณีทำบุญเช่นนี้นับว่าเหมาะสม เพราะสมณะเป็นผู้ทรงพรหมจรรย์หรือมีชีวิตอันประเสริฐจึงควรได้รับการสนับสนุนด้วยอามิสทานด้วยประการทั้งปวง ส่วนฆราวาสก็จะได้รับทานจากท่าน อันสูงส่งกว่าอามิสทานยิ่งนัก ทั้งการดำรงชีวิตของท่าน

ดังนั้น “บุญ” จึงหมายถึงเครื่องชำระสันดาน จัดเป็นความดี แต่ถ้ามีความโลกที่จะทำบุญ โดยซื้อเสียงก็จะเอา หน้าตาก็ตึงเอา หรือเหรียญตราก็ยังจะเอาอีก ในขณะที่เดียวกันก็ยังรวบรวมเงินตนเองฝากไว้กับธนาคาร แถมยังหวังได้อะไรๆ ในโลกหน้าอีก อย่างนี้ไม่ถือเป็นการชำระสันดาน ถ้าจะทำบุญกันจริงๆ ผู้ทำต้องรู้จักปลงอย่างรู้เท่าทันตัวเองและสังคม โดยไม่หวังแม้แต่ชื่อเสียงเกียรติยศ หากแต่ต้องการช่วยปลดเปลื้องตัวเองและสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ (เรื่องเดียวกัน : 55)

ขณะที่ พระไพศาล วิสาโล (อ้างใน กฤตติคมล : 30) มองว่าผู้คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าการ “ทำบุญ” คือการถวายข้าวของแก่พระสงฆ์ ส่วนการ “ทำทาน” คือการให้ของแก่คนยากจน และยังเข้าใจจำกัดความเพียงแต่ว่าต้องทำกับพระสงฆ์เท่านั้นมักจะได้บุญ หากทว่าจริงๆ แล้วกลับพบว่า “บุญ” นั้นหมายถึงเครื่องชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ด้วยการแบ่งปันสิ่งของ ซึ่งเป็นการแบ่งปันให้ใครก็ได้ ถือเป็นการช่วย ลด ละ

เล็ก ความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความลุ่มหลงในวัตถุสิ่งของ อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะช่วยขจัดความทุกข์ออกไปจากใจพร้อมทั้งเปิดทางให้ก้าวต่อไปในคุณงามความดีอย่างอื่น

อย่างไรก็ดี นักการศาสนา (เกษม บุญศรี 2504 : 25-27) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ตามปกติคนไทยเราชอบทำบุญ ทำกันมากมายและง่ายดายที่สุด ดังเห็นจากสาธารณสถานต่างๆ เช่น วัดวาอารามและตามโรงพยาบาล เป็นต้น แต่ถ้าพิจารณาให้ละเอียด การทำบุญก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายเช่นกัน เพราะคนที่จะทำบุญต้องประกอบด้วยองค์คุณ 3 ประการ คือ ต้องรู้จักบุญและผลของบุญ อีกทั้งยังต้องรู้วิธีทำ และต้องทำจริง นอกจากนี้ ยังต้องมียศคุณที่มีลักษณะเฉพาะในท่านั้นอีก 3 ประการ คือ ต้องมีศรัทธา คือ มีความเสียสละจริง ต้องมีของ และต้องมีผู้รับ ดังนั้น การทำบุญต้องประกอบด้วยองค์คุณส่วนใหญ่และส่วนเฉพาะนี้ จึงจะจัดว่าเป็นการทำบุญแท้จริง

ประเด็นเรื่องการทำบุญดังกล่าว ท่านพุทธทาสภิกขุ (ภคฺติภมม : 30) ยังได้เปรียบเทียบไว้อย่างน่าสนใจว่า การทำบุญเป็นเสมือนบุคคล 3 ประเภทที่เอาน้ำ 3 ชนิด มาอาบน้ำล้างตัว กล่าวคือ แบบแรกเป็นบุคคลที่ทำบุญเหมือนเอาน้ำโคลนอาบตัว คือ คนทำบุญด้วยการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เบียดเบียนสัตว์ ถือเป็นการทำบุญด้วยการทำบาป แบบต่อมาเป็นการทำบุญเหมือนเอาน้ำเจือด้วยแป้งหอมมาอาบ คือคนที่ทำบุญด้วยความยึดมั่นถือมั่นในบุญเป็นอย่างมาก เมาสวรรค์ เมาวิมาน เป็นการทำบุญด้วยกิเลส และท้ายสุดคือบุคคลที่ทำบุญเหมือนน่าน้ำบริสุทธิ์มาอาบ คือคนที่ทำบุญด้วยใจสงบ สุจริตเยน ไม่ได้ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้นว่าเป็นตัวของเราหรืออาจจะมีย่าง แต่ไม่ได้เป็นเหตุจริงจึงให้จิตฟุ้งซ่าน หวั่นไหว หรือยึดติด เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่า ความหมายของการทำบุญส่วนใหญ่เน้นมุ่งเน้นการฝึกฝนจิตใจให้รู้จักเสียสละและปล่อยวางเพื่อเป็นเครื่องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์และถ้าเช่นนั้นการไหว้พระ 9 วัดจะเปรียบดังการทำบุญแบบใด ?

แสวงบุญและวิภวาทิชีวิต-เศรษฐกิจ จุดกำเนิดไหว้พระ 9 วัด ?

คงไม่อาจปฏิเสธว่ามีกระแสสังคมหนึ่งที่ทำให้การไหว้พระ 9 วัด เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในปัจจุบันคือการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวของบริษัททัวร์ต่างๆ ดังเห็นโฆษณาผ่านตามสื่อต่างๆ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญอย่างปีใหม่และตรุษจีนจะ

พบท้าวประเภทนี้เป็นจำนวนมาก หากทว่า ความจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้อีกข้อหนึ่ง เช่นกันคือ ในสังคมไทยการทำบุญไหว่พระตามวัดต่างๆ นั้นมีมานานแล้ว ก่อนที่กระแสการท่องเที่ยวจะเติบโต

ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดในการทำบุญตามวัดต่างๆ คือ เรื่องราวที่ปรากฏผ่านวรรณกรรมต่างๆ อย่างเช่นในงานประพันธ์ของสุนทรภู่ที่ว่าด้วยเรื่องนิราศทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นนิราศพระปฐม (องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม) หรือนิราศพระบาท (พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี) ล้วนแต่เป็นบันทึกการเดินทางที่สะท้อนให้เห็นคติเกี่ยวกับการแสวงบุญซ่อนอยู่ในวรรณกรรมแทบทั้งสิ้น ซึ่งนั่นหมายความว่า การเดินทางของคนสมัยก่อนนอกจากมีจุดประสงค์เพื่อประกอบกิจธุระบางประการแล้ว หากยังนิยมเดินทางเพื่อแสวงบุญตามวัดสำคัญต่างๆ ด้วย

เรื่องดังกล่าวเห็นได้ชัดจากประสบการณ์ของคนรุ่นปู่ย่าตายายที่นิยมเดินทางแสวงบุญในงานประจำปีของวัดสำคัญต่างๆ (แม้เวลาจะคล้อยหลังจากรุ่นสุนทรภู่มามากแล้วก็ตาม) เช่น งานบุญประจำปีวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี ถ้าเป็นสมัยก่อนกว่าครึ่งศตวรรษมาแล้วจะพบว่า คนที่อยู่ต่างถิ่นห่างไกลจะนิยมมาร่วมบุญกันมาก เช่น หากเป็นคนสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่ก็จะล่องเรือตามแม่น้ำท่าจีนกันเป็นวันๆ เพื่อมาร่วมงานบุญประจำปีกัน หรือนงานองค์พระปฐมเจดีย์ (จังหวัดนครปฐม) งานฉลองภูเขาทองในกรุงเทพฯ ตลอดจนงานประจำปีตามวัดต่างๆ ทั้งหมด ก็จะมีผู้คนนิยมเดินทางไปทำบุญปิดทองไหว่พระกันแทบทุกปี

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การเดินทางไหว่พระหรือแสวงบุญตามวัดต่างๆ นั้นมีอยู่คู่กับสังคมไทยมานานพอควร หากแต่นิยมเดินทางไปไหว่พระตามช่วงเทศกาลฉลองวัดหรืองานประจำปี (ปัจจุบันเรายังเห็นภาพงานบุญไหว่พระในวาระดังกล่าวอยู่) อีกทั้งก็ไม่ได้เจาะจงว่าจะต้องเป็น 9 วัดดังเช่นปัจจุบัน

และถ้าเช่นนั้น คติการไหว่พระ 9 วัด ก่อกำเนิดได้อย่างไร ?

ประเด็นดังกล่าวมีการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2540-2543 ธุรกิจระดับเล็กและระดับกลางต้องปิดกิจการลงเป็นอันมาก ธุรกิจระดับใหญ่ก็ประสบสภาวะที่ยากลำบาก มีคนว่างงาน

จำนวนมาก เป็นช่วงเวลาที่คนไทยรู้จักกันดีในยุคเป็นหนี้ไอเอ็มเอฟ (IMF) หรือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ส่งผลทำให้ประชาชนประสบความทุกข์ยาก ผลที่ติดตามมาก็คือเกิดการประท้วงของกลุ่มเกษตรกรและประชาชนที่เดือดร้อนครั้งแล้วครั้งเล่า และเมื่อหาทางออกไม่ได้ ผู้คนจำนวนไม่น้อยจึงหันไปพึ่งไสยศาสตร์ในรูปแบบต่างๆ จนถือว่าเป็นยุคที่ไสยศาสตร์เฟื่องฟู เช่น ลัทธิพิธีเจ้าแม่กวนอิม กรณีพระสุพรรณกัลยา หรือแม้กระทั่งกรณีของเปรตภู เป็นต้น (ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ 2543 : 94)

อย่างไรก็ตาม แม้ลัทธิพิธีดังกล่าวจะมีความแตกต่างในด้านความเชื่อและสาระการปฏิบัติ หากทว่าปรากฏการณ์ทางสังคมเหล่านี้กลับมีจุดร่วมกันบางประการ กล่าวคือ เป็นระบบความเชื่อเพื่อตอบสนองต่อคนบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางในสังคมเมืองที่สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของสถาบันทางเศรษฐกิจและการเมืองในโลกแห่งความเป็นจริงที่ไม่อาจยื่นมาช่วยคนกลุ่มนี้ได้ หนทางหนึ่งที่เป็นไปได้ก็คือการหันไปพึ่งไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์จึงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของสามัญชน และจะเป็นที่เฟื่องฟูเป็นพิเศษในยามที่ประชาชนหาทางออกไม่ได้ (เพ็งอ้าง)

ด้วยสมมุติฐานดังกล่าว จึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่คติความเชื่อการไหว้พระ 9 วัด จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อหวังเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับผู้คนที่ประสบปัญหาวิกฤติแห่งชีวิตและเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกัน

ค่านิยมและคติ การไหว้พระ 9 วัด

อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาทางเศรษฐกิจจะส่งผลทำให้เกิดลัทธิความเชื่อและไสยศาสตร์ต่างๆ มากมาย รวมถึงน่าจะทำให้เกิดปรากฏการณ์การทำบุญไหว้พระ 9 วัด เพื่อช่วยบรรเทาวิกฤติปัญหาชีวิตและจิตใจบางประการ แต่ความเป็นจริงกลับพบว่ ค่านิยมในการไหว้พระ 9 วัด กลับมีจุดกำเนิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 จากการริเริ่มของโหราจารย์ท่านหนึ่ง¹ โดยเริ่มจาก 6 มงคลสถานในกรุงเทพฯ ก่อน นับจากวัดสุทัศนเทพวรารามมหาวิหารเป็นวัดแรก ซึ่งมีความหมายว่าให้ผู้มาไหว้มีทิศนะที่ถูกต้องหรือเริ่มที่ดวงตาเห็นธรรมก่อน ถัดมาคือวัดพระเชตุพนวรมหาวิหารหรือวัดโพธิ์เพื่อ

¹ บทความชิ้นนี้ขอสงวนที่จะเอ่ยชื่อโหราจารย์คนดังกล่าว.

หวังความร่มเย็น มีที่พึ่ง วัดแห่งที่สาม คือ วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว เพื่อให้ได้แก้วแหวนเงินทอง ต่อมาคือศาลหลักเมือง มีความเชื่อว่าต้องไหว้ให้ครบ 3 หลัก เพื่อให้มีหลักการที่ดีในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ แห่งที่ห้าคือ วัดชนะสงคราม ไปไหว้หลวงพ่อบุเพื่อชัยชนะของชีวิต แล้วปิดท้ายด้วยวัดอินทวิหาร ไหว้หลวงพ่อดีที่ศาลาปูนามนต์เพื่อความสุขกายสุขใจ

อย่างไรก็ตาม กระแสไหว้สถานมงคล 6 แห่งในช่วงเวลาดังกล่าวกลับไม่เป็นที่นิยมนัก ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบเลข “6” เพราะไปพ้องกับคำว่า หก-หกหล่มหรือหกคะเมน เหล่าโหราจารย์จึงต้องเปลี่ยนมาเป็นการไหว้พระ 9 วัดแทน ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าเลข “9” มีความหมายพ้องกับว่า “ก้าว” หรือ “ก้าวหน้า” โดยจะเพิ่มวัดระฆังโฆสิตาราม เพื่อให้ชื่อเสียงเกียรติยศก้องกังวาน วัดอรุณราชวรารามสื่อถึงการเริ่มต้นที่ดีเหมือนอรุณรุ่ง วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขยั่งยืน และหลังจากนั้นก็เปลี่ยนไปวัดตามความสะดวกของผู้ไปทำบุญ จะเป็นวัดไหนหรือจะเริ่มจากวัดไหนก่อนก็ได้ อาศัยความสะดวกเป็นประการสำคัญ ถึงขนาดว่าในปัจจุบันมีการพิมพ์หนังสือคู่มือ “ไหว้พระขอพร 99 วัด” (กองบรรณาธิการวันเวสต์ 2549) ทั่วประเทศไทย ออกเผยแพร่แล้วก็มี

การเปลี่ยนวิธีคิดต่อการให้ความหมายของเลข 9 ที่สื่อถึงความก้าวหน้า ส่งผลทำให้กระแสไหว้พระ 9 วัด ได้รับความสนใจจากสังคมมากตามลำดับ ประกอบกับเมื่อเกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจทรุดตัวนับจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา อีกทั้งบรรดาโหราจารย์ต่างก็พากันวิเคราะห์ต่าง ๆ นานา จึงส่งผลทำให้กระแสการไหว้พระ 9 วัด ถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการแก้ไขวิกฤติทางจิตใจในช่วงเวลาดังกล่าว ยิ่งกว่านั้นยังมีบริษัทท่องเที่ยวอีกหลายแห่งก็ได้แปรวิกฤติให้เป็นโอกาสจัดโปรแกรมทวี่ไหว้พระ 9 วัด ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดขึ้นมาเพื่อสนองกับความต้องการของผู้คนด้วยเช่นกัน

“โมเดล” ไหว้พระ 9 วัด สูตรมหามงคล

หลังจากกระแสการไหว้พระ 9 วัด ได้รับความนิยมมากขึ้น กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จึงเสนอแนวทาง

ปฏิบัติเรื่อง “ก้าวไปในบุญ” เสริมกุศลที่ท่านทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคติความเชื่อของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แต่ละแห่ง พร้อมกับจัดโปรแกรมท่องเที่ยวและให้ความหมายของวัดอย่างเป็นระบบจนเกิดเป็น “โมเดล” หรือต้นแบบการไหว้พระ 9 วัด ให้แก่บริษัททัวร์ หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งบุคคลทั่วไปได้ปฏิบัติตาม ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ได้ออกแบบ “ทัวร์มงคล” ไหว้พระ 9 วัดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้หันมาเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์เช่นกันดังสรุปโมเดลและทัวร์มงคลได้ดังนี้

1. วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว ที่ประดิษฐาน “พระแก้วมรกต” พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของไทย มีคติสำหรับผู้มาไหว้ว่า “แก้วแหวนเงินทองจะไหลมาเทมา” ให้มีความร่ำรวยซึ่งผู้ที่จะมีเงินทองได้จะต้องเป็นผู้รู้จักหาเงินและใช้เงินให้เป็น คนทำมาหากินในทางที่ชอบหรือสัมมาอาชีพที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ตนในอนาคตและต้องเป็นคนขยันหมั่นเพียรฝึกฝนให้มีความชำนาญและจริงจังในวิชาชีพ อีกทั้งต้องรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่ได้มา ดังพระพุทธเจ้ากล่าวว่า “ทรัพย์สิ้นยอมพอกพูนขึ้นได้ เหมือนดังกองจอมปลวก”

2. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหารหรือวัดโพธิ์เป็นวัดที่มีเจดีย์ถึง 99 องค์ ถือว่ามากที่สุดในประเทศไทย มีคติตามความเชื่อว่า “ร่มเย็นเป็นสุข” คนจะอยู่เย็นเป็นสุขได้ต้องเป็นคนมีศีลมีธรรม หรืออย่างน้อยที่สุดก็ควรมีศีลห้ากับการดำเนินชีวิต เพราะจะทำให้เราไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่นทั้งกาย วาจา และใจ ส่งผลทำให้เราไม่มีศัตรูที่จะมาทำร้ายหรือทำให้เดือดร้อนภายหลัง เหมือนที่พระพุทธเจ้าทรงกล่าวไว้ว่า “ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤดิธรรม”

3. วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์โปรดเกล้าฯ ให้เป็นวัดพระสงฆ์ฝ่ายรามัญ เพื่อให้เกียรติแก่ทหารมอญในกองทัพของสมเด็จพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ซึ่งมีชัยชนะต่อข้าศึกถึง 3 ครั้ง ผู้ไปไหว้พระวัดนี้เพราะเชื่อในคติที่ว่า “จะมีชัยชนะต่ออุปสรรคทั้งปวง” ส่วนธรรมที่จะช่วยให้คนชนะอุปสรรคได้ทุกอย่างคือ ความเพียรพยายาม และความอดทน ที่จะทำให้เรามีความมุ่งมั่น เจอปัญหาก็ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ แต่จะต้องต่อสู้ แก้อั้ว อดทนต่อความยากลำบากจนประสบความสำเร็จในที่สุด เฉกเช่นพระพุทธองค์กล่าวว่า “คนจะพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร”

4. วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร เป็นวัดประจำรัชกาลที่ 8 และมี “พระศรีตากมณี” เป็นพระประธานที่พระวิหาร มีคติการไหว่พระวัดสุทัศน์ฯ ว่า “จะทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีเสน่ห์แก่บุคคลทั่วไป” การที่คนเราจะมีวิสัยทัศน์กว้างไกลจะต้องเป็นคนที่มีการประสบการณ์มาก เรียนรู้มาก และรู้จักนำมาใช้ ซึ่งเราสามารถนำหลักในการศึกษาเล่าเรียนมาใช้ได้นั่นคือ สุ จิ ปุ ลิ หรือหัวใจนักปราชญ์ อันมาจาก “สุ-สุต” คือ ฟังมาก ในที่นี้เรารวมถึงการอ่านด้วย ส่วน “จิ-จินตนะ” คือ การคิด การใคร่ครวญหาเหตุผลในเรื่องต่างๆ ขณะที่ “ปุ-ปุจฉา” คือการถามไถ่ให้เข้าใจให้ต้องแท้ท้ายสุด “ลิ-ลิขิต” คือความสามารถในการเขียนและสื่อสารสิ่งที่เราศึกษาหรือเรียนรู้ออกมาได้ หัวใจนักปราชญ์นี้จะทำให้เราเป็นผู้ที่ไม่ล้าหลัง เพราะเป็นคนที่ฟังมาก อ่านมาก ย่อมจะได้เปรียบผู้อื่น ยิ่งปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ยิ่งศึกษาหาความรู้มากเท่าใดก็ย่อมจะเป็นพื้นฐานแห่งความฉลาดรอบรู้มากขึ้นเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นเสน่ห์แก่ตัวเราในการพูดคุยกับผู้อื่นดังพระพุทธเจ้าตรัสว่า “ผู้ที่ใฝ่ในการศึกษาย่อมจะเป็นผู้เลิศ”

5. วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร เป็นวัดเดียวในประเทศไทยที่พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางปาลิไลยก์ (ปางเลไลย์) ผู้ไปไหว้มีคติความเชื่อว่าจะ “เดินทางปลอดภัยดี มีมิตรไมตรี” ซึ่งหลักธรรมที่จะทำให้ปลอดภัยทั้งการเดินทางและการดำรงชีวิตได้ คือ การไม่ประมาท มีสติ คือให้รู้ตัวอยู่เสมอ เช่น ขณะที่ดื่มของมึนเมา ง่วงนอน หรือพูดโทรศัพท์มือถือก็ไม่ควรขับรถ เป็นต้น ส่วนการสร้างไมตรีให้เกิดขึ้นสามารถทำได้หลายอย่าง เช่น การให้ทาน ให้อภัย ให้สิ่งของ และให้ความเอาใจใส่ต่อผู้อื่น เป็นต้น ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย” และ “ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้”

6. วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) พระเถระผู้ทรงเกียรติคุณและวิทยาคุณ มีคติในการไหว่พระที่นี้ว่า “จะทำให้มีคตินิยมชมชื่น” ซึ่งบุคคลที่จะทำให้ผู้อื่นนิยมชมชื่นได้ควรจะมีหลักที่เรียกว่าสังคหวัตถุ 4 ซึ่งก็คือ “ทาน” ได้แก่ การให้ปัน เอื้อเฟื้อด้วยปัจจัยสี่ ปิยวาจา หรือการพูดจาดี สุภาพ ไพเราะน่าฟังต่อกัน อตตจริยา คือ ทำประโยชน์แก่เขา บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น สมานัตตตา คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ถ้าปฏิบัติได้เช่นนี้ย่อมทำให้คนรักใคร่และประทับใจอยู่เสมอ ดังที่พระพุทธองค์กล่าวว่า “กลิ่นของคนดีย่อมหอมทวนลมไปได้”

7. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร หรือวัดแจ้ง เป็นวัดที่มีพระปรางค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก สูง 33 วาเศษ มีคติว่า “ชีวิตรุ่งโรจน์ทุกคืนวัน” กล่าวกันว่าบุคคลที่ต้องการความเจริญก้าวหน้าหรือชีวิตที่รุ่งโรจน์จะต้องเลือกอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมและสิ่งแวดล้อมที่อำนวยต่อการพัฒนาชีวิต ต้องรู้จักคบหาคนดี ผู้ทรงคุณและผู้ที่เกี่ยวข้องแก่การแสวงหาธรรมและความรู้ ข้อสำคัญคือต้องตั้งมั่นในหลักธรรมและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีเป้าหมายที่ดีในชีวิต และควรเสริมด้วยหลักกสิณ 4 นั่นคือ มีฉันทะ ความพอใจและรักงานที่ทำ มีวิริยะ ความเพียรที่จะทำงานให้สำเร็จเสร็จสิ้น มีจิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในงานที่ต้องทำ และมีวิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญเพื่อพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่ทำเหล่านั้นจะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตยิ่งขึ้นดังพระพุทธองค์ว่า “ถ้ารู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์แก่ตน ควรรีบลงมือทำสิ่งนั้นทีเดียว”

8. ศาลหลักเมืองกรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ โปรดฯ ให้มีพระราชพิธีฝังเสาพระหลักเมืองเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 มีคติความเชื่อแก่ผู้มาไหว้ว่า “จะเป็นการตัดเคราะห์ ต่อชะตา เสริมวาสนา บารมี” ซึ่งนอกจากจะให้ศาลแล้วยังสามารถสร้าง “บุญกิริยาวัตถุ” ประกอบด้วย “ทานมัย” คือ ทำบุญด้วยทรัพย์สินของ “สิลมัย” คือการทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดีต่างๆ “ภาวนามัย” คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ถือเป็นการฝึกจิตให้เจริญด้วยสมาธิ และปัญญา นอกจากนี้ การประพฤติตนอ่อนน้อม การช่วยบำเพ็ญประโยชน์ การให้ผู้อื่นร่วมกระทำดี การยินดีในความดีของผู้อื่น การฟังธรรม หรือให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นก็ถือเป็นการทำบุญเช่นเดียวกัน ดังที่พระพุทธเจ้ากล่าวว่า “ไม่พึงดูหมิ่นว่าบุญเล็กน้อยจะไม่มีผล”

9. ศาลเจ้าพ่อเสือ เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีนและไทยเป็นอย่างมาก มีคติความเชื่อว่า “จะช่วยเสริมอำนาจบารมี” คนที่มีวาสนาบารมีส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้นำ หรือแม้จะไม่ใช่ แต่อยากจะได้ตนมีอำนาจบารมีจึงควรปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรม อันเป็นคุณธรรมของผู้ปกครองหรือผู้บริหาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้อื่นเกิดความเคารพนับถือ และนำมาซึ่งการเป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริง มีอยู่ 10 ประการ คือ ทาน-การให้ปัน ศีล-รักษาความสุจริต ปริจาคะ-ความเสียสละ อาชชวะ-ความซื่อตรง มัททวะ-ความไม่เย่อหยิ่ง ดบะ-การมิให้กิเลสครอบงำ อักโกธะ-ความมิเกิดผลไม่เกรี้ยวกราด อวิหิงสา-ความไม่หลงระเหิรในอำนาจ ขันติ-ความอดทน และ

อวิโรธนะ-การประพาศิมีให้ผิดจากธรรม ถือประโยชน์สุขของส่วนรวม นอกจากนี้ ยังต้องมีพรหมวิหาร 4 คือ “เมตตา” ความปรารถนาให้คนอื่นเป็นสุข “กรุณา” ความสงสารอยากช่วยให้เขาพ้นทุกข์ “มุทิตา” ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข และ “อุเบกขา” คือมีใจเป็นกลาง เมื่อเห็นคนอื่นได้รับผลดีหรือชั่วตามเหตุที่เขาประกอบ ซึ่งหลักการทั้งสองอย่างนี้ แม้จะปฏิบัติได้เพียงบางส่วนก็ช่วยให้เกิดความนิยมนับถือได้แล้ว ดังพระพุทธเจ้าตรัสว่า “คนพาลเป็นผู้นำไม่ได้”

อนึ่ง บางตำราจะให้ไปไหว้วัดราชนัฏดารามวรวิหาร (วัดราชนัฏดา) แทนศาลเจ้าพ่อเสือ ด้วยเหตุที่วัดราชนัฏดาเป็น “โลหะปราสาทหนึ่งเดียวในสยาม”

จะเห็นได้ว่า หลักปฏิบัติเหล่านี้ มิใช่เรื่องที่ยากหรือเหลือ怕กว่าแรง แต่หากสามารถปฏิบัติไปพร้อมกับการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ จะช่วยหนุนนำให้ความปรารถนาของเราสัมฤทธิ์ผลเร็วยิ่งขึ้นส่วนกิจกรรมที่สำคัญคือนำไหว่พระบริจาทตามวัดต่างๆ กราบพระประธาน บูชาพระประจำวันเกิด พระสำคัญ บรรยายโบราณสถาปัตยกรรม เล่าความขลังความศักดิ์สิทธิ์ บางแห่งแถมพกแพ็คเก้น้ำมันต์ 9 วัด 9 วา ให้ใส่กระเป๋ากลับบ้านไปบูชา เชื่อกันว่า หากปฏิบัติทำบุญไหว่พระ 9 วัดตามสูตรดังกล่าว ก็ถือว่าเป็นมหามงคลยิ่งนัก

ไหว่พระ 9 วัด นัยยะทางสังคมและวัฒนธรรม

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา แม้คติการไหว่พระ 9 วัด จะได้รับความนิยมจนกลายเป็นกระแสสังคม หากทว่า การทำบุญไหว่พระหรือการแสวงบุญก็มีอยู่คู่กับสังคมไทยมาเนิ่นนาน โดยเฉพาะการทำบุญปิดทองหรือร่วมงานบุญฉลองตามวัดต่างๆ อย่างไม่ก็ติ จากการสังเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่าจุดกำเนิดของการทำบุญ 9 วัด แรกเริ่มเป็นเพียงการไหว่พระตามศาสนสถานสำคัญเพียง 6 แห่งในกรุงเทพฯ จากแนวคิดของโหราจารย์ท่านหนึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2537² ซึ่งตรงกับช่วงเริ่มต้นของสภาวะ

² วิกฤติเศรษฐกิจนับจากปี พ.ศ. 2537 ถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤติของความทันสมัยในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะความไขว่เขวของค่านิยมพื้นฐานจนนำไปสู่การยึดติดกับเงิน อำนาจ และของปลอมต่างๆ ในทางบริโภคนิยมและเทคโนโลยี โดยสังคมไม่ไ่มุ่งถึงความดีงามและความจริง หากแต่เป็นสังคมที่ปราศจากแก่นสาร ปราศจากศีลธรรมจึงต้องหันไปพึ่งอำนาจมหัศจรรย์ มีผีลางเทวดา และไสยวิทยาทั้งอย่างใหม่และอย่างเก่า (ส. ศิวรักษ์ 2537 : 89-90).

เศรษฐกิจแบบฟองสบู่ของไทยกำลังจะแตกแต่กลับไม่ได้รับความนิยมนเท่าที่ควรเนื่องจากเลข “๖” ถูกเชื่อมโยงความหมายไปในทางที่ไม่ดี เช่น หกล้มหรือล้มเหลว เป็นต้น ส่งผลทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์มาเป็นการทำบุญไหว้พระ ๑ วัด ในภายหลัง เพื่อที่จะได้นำเลข “๑” ไปผูกกับความหมายที่สื่อถึงความก้าวหน้าและความเจริญในชีวิต เป็นต้น

คล้อยหลังจากนั้น 2-3 ปี สภาวะเศรษฐกิจของไทยก็ทรุดตัวอย่างหนัก ประชาชนได้รับผลกระทบกันทั่วหน้า กอปรกับโหราจารย์และเจ้าสำนักทรงทั้งหลายเริ่มทำนายทายทักเหตุต่างๆ นานา ส่งผลทำให้ใครหลายคนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจดังกล่าวที่หาทางออกให้กับชีวิตไม่ได้ จึงหันไปหาไสยศาสตร์เพื่อหวังเป็นที่พึ่งทางใจ ซึ่งรวมถึงการไหว้พระ ๑ วัด ด้วยเช่นกัน หลังจากนั้นจึงค่อยๆ เฟื่องฟู ดังเห็นได้จากมีบริษัทท่องเที่ยวหลายแห่งจัดโปรแกรมทัวร์ไหว้พระ ๑ วัดทั้งในกรุงเทพฯ ต่างจังหวัด ตลอดจนต่างประเทศ

ในยุคที่การไหว้พระ ๑ วัด กลายเป็นกระแสสังคม ทางภาครัฐอย่างกระทรวงวัฒนธรรมก็อดไม่ได้ที่จะให้ความสนใจต่อประเด็นดังกล่าว จึงคิดสร้างคำอธิบายที่เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับการไหว้พระ ๑ วัด ในกรุงเทพฯ ที่เปรียบเสมือน “โมเดล” ให้ผู้คนในสังคมได้ปฏิบัติร่วมกันอย่างมีแบบแผน ดังจะวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

ยิ่งกว่านั้น ยังทำให้เห็นขบวนการ “สร้าง” ความหมายให้กับพิธีกรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้พระ ๑ วัด ได้อย่างชัดเจน นับจากการสร้างความหมายให้กับตัวเลขอย่าง เลข “๖” นั้นในเชิงพีชคณิตนั้นก็เพียงเลขจำนวนเต็มค่าหนึ่ง แต่เมื่อพยายามเชื่อมโยงความหมายให้พ้องกับเสียง “หก” กลับกลายเป็นความหมายในเชิงลบแทนที่

ถามว่า ทำไมการเชื่อมโยงความหมายดังกล่าวถึงมีอิทธิพลอย่างมากในการโน้มน้าวใจคนในสังคม สิ่งที่พอจะตอบคำถามดังกล่าวได้คือ ส่วนหนึ่งคงต้องยอมรับว่าปรากฏการณ์ไหว้พระ ๑ วัด (หรือไหว้พระ ๖ วัดในช่วงต้น) เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมมีสภาพไม่ปกติเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนักผู้คนได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า ประกอบผู้ที่มีบทบาทในการสร้างและเชื่อมโยงความหมายดังกล่าวก็คือโหราจารย์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจในการชี้นำในช่วงเวลานั้น เนื่องจากกลไกทางเศรษฐกิจและ

สังคมในโลกแห่งความเป็นจริงไม่อาจแก้ไขได้ ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องยากที่โหราจารย์จะโน้มน้าวใครหลายคนได้เชื่อถึงการไหว้พระตามวัดต่างๆ แล้วเป็นมงคลแก่ชีวิต (ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ก็มีความเชื่อเรื่องการทำบุญทำทานอยู่เป็นทุนอยู่แล้ว) รวมถึงมองว่าเลข “6” หรือ “หก” นั้นสื่อความหมายในเชิงลบ (แม้ว่าในช่วงต้นเลข “6” จะเกิดจากแนวคิดของโหราจารย์ก็ตาม ซึ่งคงไม่คาดคิดว่าจะมีการเชื่อมโยงกับความหมายว่าล้มเหลวในภายหลัง) ในขณะที่เลข “9” กลับสื่อความหมายในเชิงบวก หรือที่เรื่ยกว่านามอันเป็นมงคล ก็ดูประจวบเหมาะเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้ามามีบทบาทแทนเลข “6” ในช่วงเวลาดังกล่าว

ขณะเดียวกัน ยังพบว่าในขบวนการการเลือกวัดและศาสนสถานให้ผู้คนได้ไปทำบุญไหว้พระก็มักเป็นศาสนสถานสำคัญและมีประวัติความเป็นมาพิเศษที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความหมายให้เกิดเป็นเชิงบวกอย่างยิ่ง เช่น วัดพระแก้วก็ใช้คำว่า “แก้ว” เพื่อสื่อถึงแก้วแหวนเงินทอง วัดสุทัศน์จะสื่อถึงความเป็นคนมีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกล หรือวัดอรุณฯ สื่อถึงอรุณแรกหรือการเริ่มต้นที่ดี จวบจนเมื่อกระทรวงวัฒนธรรมเข้ามาจัดมาตรฐานการทำบุญไหว้พระ 9 วัด ก็ยิ่งทำให้เห็นขบวนการสร้างความหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการพยายามดึงจุดเด่นของวัดและศาสนสถานเหล่านั้น เช่น ประวัติความเป็นมาหรือรูปทรงที่โดดเด่น มาเป็นตัวโปรโมตเพื่อสร้างความหมายให้วัดนั้นๆ เกิดความสำคัญยิ่งขึ้น เช่น วัดกัลยาณมิตรฯ มีพระประธานเป็นปางเลไลย์ที่เดียวของประเทศ หรือวัดโพธิ์มีเจดีย์มากที่สุดในประเทศไทย ขณะที่วัดอรุณฯ มีปรางค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก รวมถึงศาลเจ้าพ่อเสือที่เน้นความเป็นศาลเจ้าเก่าแก่ก็เพื่อสร้างความน่าเคารพนับถือนั่นเอง ดังนั้น การสร้างคำอธิบายชุดนี้ถือว่าสะท้อนความต้องการของปัจเจกที่ต้องการอยู่รอด การได้มาซึ่งทรัพย์สิน การมีความรู้และการได้มิตร หรือความเป็นมงคลแก่ชีวิต โดยหวังลึกๆ อยู่ในใจว่าจะได้ผลบุญเหล่านั้นตอบแทนหลังจากทำบุญไหว้พระนั่นเอง ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการลงทุนประเภทหนึ่งซึ่งไม่ต่างจากวิถีชีวิตของคนในสังคมบริโภคนิยมนั่นเอง

ประการสำคัญคือ โมเดลสูตรมหามงคลดังกล่าวยังมีการเชื่อมโยงความหมายให้เข้าหลักการทางพุทธศาสนาเป็นการปิดท้ายทุกๆ คำอธิบายของวัดและศาสนาที่ทางกระทรวงวัฒนธรรมได้แนะนำ เช่น กรณีวัดอรุณราชวราราม ที่สื่อถึง “ชีวิต

รุ่งโรจน์ทุกคืนวัน” ก็ได้พยายามเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 ถึงจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จหรือกรณีวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหารที่สื่อถึง“วิสัยทัศน์กว้างไกล” ก็จะต้องมีคุณสมบัติเรื่อง สุ จี ปุ ลิ อันเป็นสิ่งสำคัญของนักปราชญ์ ขณะที่วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหารสื่อถึง “คนนิยมชมชื่น” ผู้ทำบุญให้พระจะต้องรู้จักและปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งก็คือ ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา และสมานัตตตา เพราะหากปฏิบัติได้ย่อมทำให้คนรักใคร่และประทับใจอยู่เสมอ จึงเห็นได้ว่า การสร้างความหมายที่อิงกับหลักศาสนาเหล่านี้มีส่วนทำให้พิธีกรรมการไหว้พระ 9 วัด เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ และน่าเชื่อถือ ถือเป็นการสร้าง “เครดิต” ให้กับพิธีกรรมดังกล่าวนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการสร้างมาตรฐานในการกำหนดการบุญไหว้พระ 9 วัด หากทว่า การไหว้พระ 9 วัด ก็เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามโมเดลดังกล่าว โดยเลือกทำบุญวัดไหน จังหวัดใดก็ได้ตามความสะดวกของแต่ละบุคคล ขณะเดียวกัน ก็มีอีกหลายคนมองการไหว้พระ 9 วัด เป็นแค่เพียงการท่องเที่ยวแบบหนึ่งเท่านั้น หากได้มีความหมายตามที่สร้างกันมา

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า กรณีการไหว้พระ 9 วัด ถือเป็นกระแสบานใหญ่ที่มูมหนึ่งสะท้อนภาพของวิกฤติความทันสมัยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยมนำพาสู่วิกฤติเศรษฐกิจและชีวิต จนทำให้ใครหลายคนชวนว้าวุ่นที่พึ่งทางจิตใจเพื่อหวังให้ตนเองดำรงชีวิตต่อไปในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างมั่นคง ในขณะที่อีกมุมหนึ่ง ก็สะท้อนให้เห็นคติและค่านิยมในการทำบุญหรือแสวงบุญของสังคมไทยที่ยังคงยึดและปฏิบัติมานับแต่อดีตอย่างเหนียวแน่น หากทว่า ใครจะทำบุญไหว้พระด้วยเป็นมุมนใดหรืออย่างไร ตัวผู้ทำบุญเองเท่านั้นที่จะตอบคำถามนี้ได้

ไหว้พระ 9 วัด พระนครศรีอยุธยา

พระนครศรีอยุธยาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งในที่มีวัดที่องค์พระอารามหลวงขึ้นทะเบียนไว้ 9 วัด ซึ่งวัดที่มีก็ได้รับการบรรจุให้เป็นส่วนการไหว้พระ 9 วัด คือ

๑. วัดพนัญเชิง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้ฝั่งตะวันออกของเกาะเมือง สร้างเมื่อ พ.ศ. 1867 สันนิษฐานว่าถูกไฟไหม้ชื่อ “พระนครเจ้าพระยา” ก่อน

เปลี่ยนมาเป็น “พระพุทธโลจรัตนนายก” ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประจักษ์ศิลปาคม เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาววังและชาวบ้าน และวัดแห่งนี้จึงได้ชื่อถึงมณฑลเทศ ท้าการดำรงเรือง และจะประสมสมกับธาตุไฟให้พระพรหม

2. วัดใหญ่ชัยมงคล คืออัญมณีแห่งมณฑลอำนาจมณฑลราชธานีเป็นวัดที่ตั้งในสมัยพระเจ้าอู่ทอง เมื่อ พ.ศ. 1900 ได้รับพระราชทานนามว่า วัดชัยมงคลมาเป็นที่ยี่สิบกับของสมเด็จพระเจ้าวันเว็ด พระสังฆราชเจ้าเมืองสุโขทัย ชาวบ้านจึงเรียกวัดนี้ว่า “วัดเจ้าพระอินทร์” ตามมาดังสิ่งพระยา และตั้งชื่อในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า 60 เมตร ได้รับพระราชทานนามจากกรมเจ้าพระยาว่า “วัดใหญ่ชัยมงคล” สร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและอำนาจของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งพระนครศรีอยุธยา พระองค์ได้ทรงวัดนี้ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยสมเด็จพระนโรดม

3. วัดพระยาตากการม คืออัญมณีแห่งมณฑลอำนาจมณฑลราชธานีเป็นวัดที่ตั้งในสมัยพระเจ้าอู่ทอง เมื่อ พ.ศ. 1900 ได้รับพระราชทานนามว่า วัดพระยาตากการม สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 60 เมตร ได้รับพระราชทานนามจากกรมเจ้าพระยาว่า “วัดพระยาตากการม” สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์

4. วัดพระยาตากการม คืออัญมณีแห่งมณฑลอำนาจมณฑลราชธานีเป็นวัดที่ตั้งในสมัยพระเจ้าอู่ทอง เมื่อ พ.ศ. 1900 ได้รับพระราชทานนามว่า วัดพระยาตากการม สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 60 เมตร ได้รับพระราชทานนามจากกรมเจ้าพระยาว่า “วัดพระยาตากการม” สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์

5. วัดพระยาตากการม คืออัญมณีแห่งมณฑลอำนาจมณฑลราชธานีเป็นวัดที่ตั้งในสมัยพระเจ้าอู่ทอง เมื่อ พ.ศ. 1900 ได้รับพระราชทานนามว่า วัดพระยาตากการม สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 60 เมตร ได้รับพระราชทานนามจากกรมเจ้าพระยาว่า “วัดพระยาตากการม” สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์

6. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 60 เมตร ได้รับพระราชทานนามจากกรมเจ้าพระยาว่า “วัดพระยาตากการม” สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า วัดนี้คือพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ และพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะในพระคัมภีร์ 4 องค์

ชาติที่รุ่งเรืองมาจนกระทั่งปรมาภิไธยมหา...

7. วิชาพระมหากษัตริย์ พระครูบวร สุนทรธรรมสาร สอนวิชาตามเป็นสิริ
มงคลในทาง ด้านพระมหากษัตริย์ครองไพร่พลทุกชนชั้นโดยทั่วกัน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่
ว่ากล่าวในสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช เริ่มประริ้งรุ่งเรืองถึงขีดสุดจึงจัดตั้ง
สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โปรดให้พระสวามี ๑๕ กับขุนนาง ต่อมาเจ้าหน้าหมื่นหมื่น
ศิลาบไธพระเจ้าเสือจึงโปรดให้ยกย่องให้เป็นที่วิชาในสยามโดยทั่วกันโดยดุษณี
2 วิชาพระมหากษัตริย์ถูกไฟไหม้ ข้างกลางที่ ๑ จึงมีมาแต่เดิม ให้วิชา หมื่นสังฆราช
ใหม่

8. วิชาพระมหากษัตริย์ คือถึงการศึกษาวิชาในทศพิธราชธรรม เป็นวิชาสำหรับ
มหาดเล็ก เริ่มขึ้นที่ขุนนาง วิชาวิชาหลวงหมื่นหมื่นโดยประริ้งรุ่งเรืองเพียง
พระพุทธรูปหล่อด้วยทองคำสีประหลาดของ บัณฑิต การศึกษาบางปีเป็น
วิชาที่สอนตามแนวทางนี้ เป็นพิเศษ

9. วิชาพระมหากษัตริย์ คือถึงการศึกษาวิชาในทศพิธราชธรรม เป็นวิชาสำหรับ
มหาดเล็ก เริ่มขึ้นที่ขุนนาง วิชาวิชาหลวงหมื่นหมื่นโดยประริ้งรุ่งเรืองเพียง
พระพุทธรูปหล่อด้วยทองคำสีประหลาดของ บัณฑิต การศึกษาบางปีเป็น
วิชาที่สอนตามแนวทางนี้ เป็นพิเศษ

บรรณานุกรม

กฤดีกมล

2547 “ไหว้พระ 9 วัด “ศรัทธา” นำ “ปัญญา” ปรากฏการณ์ในความอ่อนแอ
ของมนุษย์,” ศิลปวัฒนธรรม 25, 3 (มกราคม) : 29-31.

เกษม บุญศรี

2504 ประเพณีทำบุญเนื่องในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์

2543 “ไสยศาสตร์ : ปรากฏการณ์ของสังคมไทย,” ไสยศาสตร์ครองเมือง : วิทยา
วงศ์กุล : บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : วิถีธรรม.

พงษ์รพี (บรรณาธิการ)

2546 ไหว้พระขอพร 99 วัด. กรุงเทพฯ : วันเวิลด์.

วิถีธรรม, สถาบัน

2540 ไสยศาสตร์ครองเมือง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ส. ศิวรักษ์

2533 ประยุกต์พิธีทำบุญ. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

2537 พุทธกับไสยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.